

УДК 351

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.06.55>

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА ВІД ЗАГРОЗ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ОРГАНІЗОВАНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ

Шульженко Н.В.,

*кандидат юридичних наук, доцентка, старша наукова дослідниця
відділу дослідження проблем кримінального права
Науково-дослідного інституту вивчення
проблем злочинності імені академіка В.В. Сташиса
Національної академії правових наук України;
асистентка кафедри кримінального права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого
<https://orcid.org/0000-0002-9961-7574>*

Шульженко Н.В. Інформаційна безпека від загроз транснаціональної організова- ної злочинності.

Статтю присвячено дослідженню інформаційної безпеки від загроз транснаціональної організованої злочинності. Організована злочинність становить потенційну та основну загрозу національній безпеці нашої держави. Актуальність теми дослідження визначається тим, що транснаціональна організована злочинність є не лише потенційною, а й реальною загрозою національній безпеці, державному суверенітету, забезпеченню прав та свобод людини та громадянина. Транснаціональна злочинність є явищем, яке не тільки не обмежується кордонами однієї держави, а й впливає на глобальну безпеку людства.

Транснаціональна організована злочинність становить значну проблему для розвитку України як демократичної, соціальної і правової держави з незворотністю європейського та євроатлантичного курсу України. При цьому питання про вчинення кримінальним правопорушень організованою злочинністю належить до числа найбільш складних і проблемних як у теорії кримінального права, так і в судово-слідчій практиці.

Звернено увагу на те, що починаючи з повномасштабного вторгнення Російської Федерації питання забезпечення інформаційної безпеки, як складової національної безпеки, набули нового змісту, а тому потребують дослідження та вирішення.

У статті акцентовано увагу на питаннях законодавчого закріплення понять «інформаційна безпека», «національна безпека», «транснаціональна організована безпека». Проаналізовано основні положення нормативно-правових актів, що закріплюють ці поняття, а також визначено загрози національній безпеці та проблеми організованої злочинності.

Проаналізовано Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, 15 листопада 2000 р., затверджену резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї щодо закріплення поняття «транснаціональна організована злочинність», «злочин, що носить транснаціональний характер».

Ключові слова: інформаційна безпека, національна безпека, транснаціональна організована злочинність, організована злочинність, злочинні об'єднання.

Shulzhenko N.V. Information security against the threats of transnational orga- nized crime.

The article is devoted to the study of information security against the threats of transnational organized crime. Organized crime is a potential and major threat to the national security of our country. The relevance of the research topic is determined by the fact that transnational organized crime is not only a potential, but also a real threat to national security, state sovereignty, and the provision of human and citizen rights and freedoms. Transnational crime is a phenomenon that is not only not limited to the borders of one state, but also affects the global security of humanity.

Transnational organized crime is a significant problem for the development of Ukraine as a democratic, social and legal state with the irreversibility of Ukraine's European and Euro-Atlantic course. At the same time, the issue of the commission of criminal offenses by organized crime is one of the most complex and problematic both in the theory of criminal law and in judicial and investigative practice.

Attention is drawn to the fact that since the full-scale invasion of the Russian Federation, the issue of ensuring information security, as a component of national security, has acquired a

new meaning, and therefore requires research and resolution.

The article focuses on issues of legislative consolidation of the concepts «information security», «national security», «transnational organized security». The main provisions of the normative legal acts establishing these concepts were analyzed, as well as threats to national security and problems of organized crime were determined.

The United Nations Convention against Transnational Organized Crime, November 15, 2000, approved by resolution 55/25 of the General Assembly regarding the consolidation of the concept of «transnational organized crime», «crime of a transnational nature» was analyzed.

Key words: information security, national security, transnational organized crime, organized crime, criminal associations.

Постановка проблеми. Всеохоплююча оборона України – це комплекс заходів, основний зміст яких полягає у: превентивних діях та стійкому опорі агресору на суші, на морі та в повітряному просторі України, протидії в кіберпросторі та нав'язуванні своєї волі в інформаційному просторі, – відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію воєнної безпеки України», затвердженої Указом Президента від 25 березня 2021 р. № 121/2021 [1]. Згідно з Стратегією боротьби з організованою злочинністю від 16 вересня 2020 р. № 1126-р в умовах збройної агресії проти України та намагання створити терористичні організації в державі організована злочинність становить пряму загрозу для національної безпеки. Підвищення рівня тяжких та особливо тяжких злочинів, які вчинено у складі організованих груп і злочинних організацій, зокрема із застосуванням вогнепальної зброї, установа корумпованих відносин між посадовими особами органів державної влади, органів місцевого самоврядування та криміналітетом, використання неконкурентних методів у фінансово-господарській діяльності підприємств негативно впливає на економічне зростання та пов'язаний з ним суспільний розвиток України. З огляду на стан поширення організованої злочинності, складне безпекове середовище навколо України та криміногенну ситуацію всередині держави організація системної боротьби з організованою злочинністю повинна стати одним із пріоритетних завдань державної політики та потребує вжиття дієвих скоординованих міжвідомчих заходів і поглиблення міжнародного співробітництва [2]. Враховуючи, що інформаційна безпека є складовою національної безпеки та те, що організована злочинність безпосередньо є однією

із реальних і основних загроз для нашої держави, дослідження цих питань є надзвичайно актуальним.

Стан опрацювання цієї проблематики.

Окремими питаннями інформаційної безпеки та дослідження проблем організованої злочинності займалися такі вчені як, П.Д. Біленчук, Л.М. Демидова, О.М. Джужа, Т.М. Мужанова, М.В. Карчевський, Н.А. Савінова, В.В. Топчій та багато інших. Проте враховуючи нові виклики, які стоять перед нашою державою, збройну агресію Російської Федерації, ці питання набувають нового змісту і потребують додатково аналізу.

Метою статті є дослідження особливостей інформаційної безпеки від загроз транснаціональної організованої злочинності в Україні.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи поточні та прогнозовані загрози національній безпеці та національним інтересам України з урахуванням зовнішньополітичних та внутрішніх умов визначених у рішенні Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020 у п. 16 ...Для зміцнення позицій у Європі Російська Федерація застосовує енергетичну та інформаційну «зброю», намагається впливати на внутрішньополітичну ситуацію у європейських державах, підживлює тривалі конфлікти, збільшує військову присутність у Східній Європі та у п. 17 – для відновлення свого впливу в Україні Російська Федерація, продовжуючи гібридну війну, системно застосовує політичні, економічні, інформаційно-психологічні, кібер- і воєнні засоби [3].

О. Данільян, О. Дзьобань та М. Панов визначають інформаційну безпеку як безпеку об'єкта від інформаційних загроз або негативних впливів, пов'язаних з інформацією, та нерозголошення даних про той чи інший об'єкт, що є державною таємницею [4, с. 165]. О.Д. Довгань, Т.Ю. Ткачук зазначають, що інформаційну безпеку України слід визначити як стан, за якого в умовах дії різнопланових загроз забезпечується самозбереження, сталий і прогресивний розвиток інформаційної сфери, в т.ч. захищеність національних цінностей, необхідних для існування суверенної Української держави та виконання нею своїх функцій, а також досягнення відповідних національних цілей та реалізація національних інтересів. Інформаційна сфера при цьому утворюється сукупністю: суб'єктів інформаційних процесів, інформаційної інфраструктури, інформаційного простору, інформаційних ресурсів, а також суспільних відносин, що складаються у зв'язку з формуванням, зберіганням, передачею та розповсюдженням інформації [5, с. 97].

Варто зазначити, що у ст. 17 Конституції України закріплено, що захист суверенітету і територіальної цілісності України, забезпечення її економічної та інформаційної безпеки є найважливішими функціями держави, справою всього Українського народу [6]. Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII у п. 4 ч. 3 ст. 3 зазначено, що державна політика у сферах національної безпеки і оборони спрямовується на забезпечення воєнної, зовнішньополітичної, державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, безпеки критичної інфраструктури, кібербезпеки України та на інші її напрями. У ч. 1 ст. 27 вказується, що комплексний огляд сектору безпеки і оборони включає проведення: оборонного огляду, огляду громадської безпеки та цивільного захисту, огляду оборонно-промислового комплексу, огляду розвідувальних органів України, огляду загальнодержавної системи боротьби з тероризмом, огляду стану кіберзахисту державних інформаційних ресурсів та критичної інформаційної інфраструктури [7].

Отже, національна безпека – це захист від будь-якої форми загрози, спрямованої на виклик політичним системам, соціальній стабільності, економіці, суверенітету на міжнародній арені або будь-якому сектору суспільства, важливому для добробуту держави. Організована злочинність сама по собі є символічною ознакою нефункціональної держави, яка фактично підриває довіру суспільства до соціальних, економічних і судових інститутів, стабільність яких є фундаментальною для виживання держави. Оскільки організована злочинність руйнує законну економіку та розвиток держави, суверенітет держави неминуче підривається [8].

Зазначимо, що 15 листопада 2000 р. було прийнято Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, затверджену резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї, де у ст. 1 зазначено, що мета цієї Конвенції полягає у сприянні співробітництву в справі більш ефективного попередження транснаціональної організованої злочинності та боротьби з нею. Зазначимо, що у цьому документі відсутнє визначення транснаціональної організованої злочинності. Проте міститься визначення транснаціонального злочину, так, у ч. 2 ст. 3 вказано, що для мети пункту 1 цієї статті злочин носить транснаціональний характер, якщо: а) він вчинений у більш ніж одній державі; б) він вчинений в одній державі, але істотна частина його підготовки, планування, керівництва або контролю має місце в іншій державі; с) він вчинений в одній державі, але за участю організованої злочинної групи, яка здійснює злочинну діяльність у

більш ніж одній державі; або д) він вчинений в одній державі, але його істотні наслідки мають місце в іншій державі [9].

Перейдемо до дослідження поняття «транснаціональна організована злочинність» серед науковців. Так, Є.Д. Скулиш, В.О. Глушков вказували, що під транснаціональної організованою злочинністю слід розуміти якісно нову форму розвитку національної організованої злочинності, один із вищих рівнів кримінальної еволюції, суб'єктами якої є стійкі злочинні організації, сфера впливу та діяльність яких у вигляді злочинного промислу розповсюджується на декілька держав, групу суміжних держав, регіон, континент або світове співтовариство [10, с. 193]. Леган І.М. зазначає, що під транснаціональною організованою злочинністю слід розуміти негативне соціальне явище, що реалізується через впровадження організованої злочинної діяльності, носить регулярний характер та вчиняється з метою кримінального збагачення особами, які об'єдналися в стійкі високоорганізовані, законспіровані, чітко скоординовані злочинні формування, що діють самостійно або у складі груп зі складною ієрархією на міжнародному рівні [11, с. 6].

Транснаціональна злочинність не є проблемою тільки країн «третього світу» або країн з перехідною економікою, де через слабкий розвиток легального сектору економіки та політичних інститутів держава значною мірою виявляється залежною від діючих на її території кримінальних угруповань, представники яких найчастіше обіймають ключові посади в органах публічної влади. Велику загрозу ця злочинність становить для країн, які традиційно належать до розвинутих, адже саме вона все частіше стає відчутним фактором регулювання суспільних відносин у важливих сферах життєдіяльності суспільства – визначає характер і спрямованість економічних процесів, формує політичну еліту, через корупційні й лобістські механізми створює необхідну їй правову базу, негативно впливає на формування суспільної свідомості, створює й активно впроваджує вироблені свої моральні цінності та підвалини [12, с. 2].

Висновки. Транснаціональна організована злочинність є загрозою інформаційній безпеці України. У зв'язку із підвищеною суспільною небезпекою ця проблема потребує подальшого дослідження та аналізу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію воєнної безпеки України», затвердженої Указом Президента від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/121/2021#n15>.

2. Стратегією боротьби з організованою злочинністю від 16 вересня 2020 р. № 1126-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1126-2020-p#Text>.
3. Рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України», затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 року № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>.
4. Данильян О.Г. Національна безпека України: структура та напрямки реалізації : навчальний посібник / О. Данильян, О. Дзьобань, М. Панов. Х.: Фоліо, 2002. 285 с.
5. Довгань О.Д., Ткачук Т.Ю. Система інформаційної безпеки України: онтологічні виміри. Інформація і право. № 1(24), 2018. С. 89–103.
6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>.
7. Закон України «Про національну безпеку України» від 21.06.2018 р. № 2469-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.
8. Joanie Chung Yin Yeung. Organised crime as a threat to national security: An analysis https://www.researchgate.net/publication/316147387_Organised_crime_as_a_threat_to_national_security_an_analysis_of_the_'Crime-Terror'_nexus.
9. Конвенцію Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності, затверджену резолюцією 55/25 Генеральної Асамблеї 15 листопада 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_789#Text.
10. Є.Д. Скулиш, В.О. Глушков. Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом. Право і суспільство. № 2, 2012. С. 190–194.
11. Леган І.М. Теоретико-правові засади міжнародного співробітництва щодо запобігання та протидії транснаціональній злочинності. автор.дис. доктора наук. 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Ірпінь. 2021. С. 1–38.
12. Вербенський М.Г. Транснаціональна злочинність: кримінологічна характеристика та шляхи запобігання. Автореф. Дис. доктора наук. 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право. Дніпропетровськ, 2010. 41 с.